

## 't Klikt

**Een jaar community building in Huis Sint-Jozef**  
**Mallentjer, M. samen met de community van Huis Sint-Jozef.**  
 (2022) • Politeia

Jore Wesenbeek •

Voor mij ligt *'t Klikt*, een boek geschreven door Maité Mallentjer, 'samen met de community van Huis Sint-Jozef'. Geïnspireerd door deze aanvulling heb ik tijdens het lezen Agnes (85 jaar) en Gerard (88 jaar), die wonen in een woonzorgcentrum, betrokken. Van tijd tot tijd ben ik hen gaan vertellen wat ik gelezen heb, benieuwd naar hun ideeën.

Eerst wat achtergrond bij het boek. Huis Sint-Jozef (<https://hsj-berchem.be/>) is een woonzorgcentrum dat beschikt over 77 individuele kamers en 3 kamers voor (echt)paren. Mensen die last hebben van dementie of met een hoge zorgnood wonen er samen met mensen die minder hulpbehoevend zijn. De visie van het WZC is gestoeld op autonomie, netwerk, kwaliteit, erkenning en respect. Ze werken volgens het Sense Of Home-model en de focus ligt op wie hun bewoners zijn, los van hun zorgnood.

Mallentjer is master in de psychologie en als lector verbonden aan de opleiding bachelor in de orthopedagogie. Ze was eerder werkzaam als psycholoog op een afdeling voor geriatrie en in ouderenpsychiatrie en gaf les in het middelbaar onderwijs. Daarnaast verdiepte zij zich in levenslooppsychologie (<https://www.ap.be/expert/Maité-mallentjer>). Vanuit dit alles ontstond Sproud (<https://sproud.be/>) en Sense Of Home, een project dat via praktijkgericht en wetenschappelijk onderzoek heeft geleid tot een theoretisch model

- 
- Jore Wesenbeek is Wesenbeek is psycholoog/systeemtherapeut in Groepspraktijk De Sleutelbloem te Roeselare en verbonden aan WZC De Oever te Oostnieuwkerke.  
 E-mail: [jorewesenbeek@gmail.com](mailto:jorewesenbeek@gmail.com)

dat in WZC kan bijdragen aan het versterken van levenskwaliteit. Het model beschrijft drie dimensies die invloed hebben op het thuisgevoel bij bewoners van een WZC en zo op hun kwaliteit van leven: het behoud van autonomie, het ervaren van verbondenheid en deel kunnen blijven uitmaken van de samenleving. Community building sluit hierbij aan.

Mallentjer vertelt hoe de uitbraak van corona in 2020 voor haar de trigger was om zich te verdiepen in het belang van community building binnen woonzorgcentra. Ze ziet een woonzorgcentrum als een buurt waar zowel bewoners, bezoekers, medewerkers en andere betrokkenen deel van uitmaken. De auteur voert een pleidooi om de principes van community building toe te passen volgens de Asset Based Community Development methode (ABCD-methode). De ABCD-methode kijkt naar de mogelijkheden en bronnen van de buurt, zowel op individueel als organisatorisch vlak. Deze methode focust niet op wat moeilijk gaat, maar vraagt om oog te hebben voor de troeven die al aanwezig zijn. Dit vraagt creativiteit en een positieve ingesteldheid. Iedereen behoort tot de buurt en de buurtbewoners sturen zelf het project. Het is een traag proces waar elke verbinding telt. De community builder is in deze vooral een ondersteuner en maakt dingen mogelijk.

Door community building toe te passen in een woonzorgcentrum kan volgens Mallentjer het hoofdzakelijk medisch gerichte model omgegooid worden en ruimte maken voor een model dat gericht is op een diversiteit aan mensen. Door in dialoog te gaan met alle betrokkenen kan er een zorgaanbod komen voor en door de 'buurt'. Het bouwen aan een warme gemeenschap kan bijdragen aan het gevoel er te mogen zijn als persoon, erbij te horen en ertoe te doen.

Als ik met Gerard spreek over de theorie van community building kan hij zich hierin vinden. Hij (h)erkent het belang van de drie dimensies van het Sense Of Home-model. Hoewel hij eerder het idee had dat je met ouder worden minder nood hebt aan sociaal contact, moet hij toegeven gesprekken van mens tot mens te missen. Hij kan begrijpen dat de context hier een invloed op heeft. Zouden bepaalde contexten er inderdaad voor kunnen zorgen dat je sociaal contact verleert? Voor hem mag een woonzorgcentrum een beetje meer zijn

zoals op kot gaan. Op een nieuwe plaats zelfstandig proberen te leven, maar thuis is toch niet ver weg.

Met Agnes beland ik al snel in een gesprek over de cover van het boek. Het is een afbeelding van een magnolia. Ze is een echte bloemenliefhebber dus herkent ze meteen de tulpachtige bloemen.

*'t Klikt* is een verslag in dagboekstijl van een jaar aan community building binnen het Huis Sint-Jozef. In het boek worden notities over het verloop van dit project afgewisseld met theoretische kaders, citaten, getuigenissen en foto's. Het boek wordt afgesloten met een louter theoretisch hoofdstuk. Wat de filosofie van het boek weergeeft: eerst de mens, dan de theorie.

De eerste notities starten in de zomer van 2021. Je leest hoe Mallentjer van start gaat met het project, hoe ze voorafgaand en doorheen het traject bepaalde zaken aftoetst bij een panel van experts en hoe ze *'t Klikt* bekend maakt bij de verschillende betrokkenen. Geheel volgens de krachtgerichte focus is het mooi om te lezen hoe ze hoopt op verandering, maar vertrekt van de al aanwezige good practices. Door gewoon aanwezig te zijn en te luisteren stoot ze op verschillende verhalen en mensen die allen in het boek samenkomen. Je wordt meegenomen in de focus op mogelijkheden en ziet het ontstaan van verschillende initiatieven, activiteiten en verbindende individuele momenten. Zo lees je dat op 6 september 2021 het eerste initiatief van *'t Klikt* start, een krantenclub. In de krantenclub worden zaken uit de actualiteit besproken en alle geïnteresseerden mogen aansluiten. Vele andere initiatieven volgen: een breiclub, repaircafé, een rijdend winkeltje, tuinclub, koor, filosofie club, een boekvoorstelling, chocoladeproeverij, ...

Naast activiteiten wordt ook de algemene sfeer van het woonzorgcentrum aangepakt. De voortuin wordt heraangelegd en er komt muziek tijdens het wachten op eten. Dit is volgens Agnes een goed idee. 'Muziek kan mensen doen opfleuren. Zeker als het muziek van over tijden is.'

Je leest hoe gezocht wordt om organisaties van buiten het centrum mee op de kar te krijgen. Er wordt op een bepaald moment afgesproken om de jaarlijkse brunch en spaghettiavond van de plaatselijke dansschool in het woonzorg-

centrum te organiseren. Om verschillende generaties samen te brengen, komen leerlingen uit een school in de buurt de tuin opruimen. In ruil helpt een bewoner en oud-leerkracht Frans hen met converseren in hun nieuwbakken taal.

Doorheen de verhalen wordt duidelijk hoe elk initiatief vanuit de interesses, krachten, ideeën van bewoners, familieleden, vrijwilligers of andere betrokkenen ontstaat. Het boek staat vol van de wederzijdse beïnvloedingen waarbij elke betrokkene leert, onderwijst, helpt, geholpen wordt, meemaakt of organiseert.

Naast de verschillende activiteiten word je meegenomen in de reflecties van Mallentjer of collega's. Zo krijg je een overzicht van hoe dingen bewegen en de gemeenschap gevormd wordt. Je voelt naarmate het boek vordert de warmte en verbondenheid. Het hoogtepunt voor mij is het moment waarop gezamenlijk beslist wordt om Oekraïense vluchtelingen op te vangen in het woonzorgcentrum. Het is fantastisch hoe ook hier een wederzijdse beïnvloeding ontstaat waarbij mensen van elkaar leren.

De dagboekstijl was in het begin wat wennen, maar het neemt je goed mee in het verloop van het project. Hoewel de focus hoofdzakelijk krachtgericht en positief is, worden hier en daar moeilijkheden besproken. Corona die roet in het eten gooit of hoe fysieke en mentale beperkingen een rol kunnen spelen in het al dan niet aanwezig zijn op een activiteit. Er is ook een passage waarin een bewoner feedback geeft over de enthousiaste stijl van Mallentjer. Ze raadt aan om rustiger en minder gejaagd te spreken. De eerder levendige en gretige houding zou als effect hebben dat bewoners zich traag, slapend en onwetend voelen.

De moeilijkheden konden voor mij uitgebreider beschreven worden zonder de focus op het positieve te verliezen. Volgens Gerard moet het 'glitteren' want dat stimuleert, maar het mag niet te veel zijn, en hij vraagt zich af of er in het boek ook ruimte is voor de minder mooie foto's. 'Een man met zijn hemd open zal je wel niet zien. Het zal wel allemaal mooi gestreken zijn.'

De context van een woonzorgcentrum brengt specifieke moeilijkheden met zich mee. Het was daarom interessant geweest om te ontdekken welke beïnvloedende factoren de focus op kracht en mogelijkheden bemoeilijken. Zo geeft Agnes tijdens onze gesprekken aan dat je als bewoner verplicht wordt

om samen te leven met anderen. In sommige gevallen kies je voor een woonzorgcentrum en soms is er geen andere optie. Samenleven is volgens Agnes en Gerard niet altijd gemakkelijk. Zeker als een ziekte zoals dementie zijn invloed laat gelden. Hoe gaat de community builder om met mensen die door dementie agressie vertonen? Agnes vertelt dat ze de deur van haar kamer dicht doet om te voorkomen dat mensen die hun oriëntatie kwijt zijn binnenkomen. Gerard stoort zich soms aan mensen die de mogelijkheid tot 'deftig' eten zijn verloren. Hoe is het om als familielid bij te dragen aan een gemeenschap terwijl je moeder, vader, broer of zus je niet meer herkent? Op welke manier bemoeilijken de verschillende uitingsvormen van dementie de vorming van een hechte gemeenschap?

Naast dementie kan je in een woonzorgcentrum mensen tegenkomen met andere problematieken. Op de site van VRT Nieuws las ik dat er bij een op de vijf bewoners van woonzorgcentra in de loop van hun leven een psychiatrische aandoening werd vastgesteld (De Cooman, 2024). Personeel zou hier niet altijd voor opgeleid zijn. Dit leidt mogelijk tot veel frustraties en moeilijkheden. Naar mijn ervaring zorgen dergelijke situaties, waar medewerkers soms niet goed weten wat te doen, eerder voor een wij-zij-cultuur, 'dit is een lastige bewoner', dan een wij-gevoel. Hoe gaat de community builder hiermee om?

Je start als community builder niet met een blanco gemeenschap. Mensen hebben een geschiedenis met of zonder elkaar. Welke invloeden heeft dit in het woonzorgcentrum? Soms kennen mensen elkaar van buiten het centrum. Zo komen vriendschappen terug, maar ook burenruzies of familievetes.

Woonzorgcentra herbergen mensen met verschillende rollen en perspectieven. Voor de verpleegkundige is het werk, voor de bewoner een thuis en voor de vrijwilliger een tijdverdrijf of goed doel. Matchen deze perspectieven altijd? Zo vroeg ik mij tijdens het lezen af hoe het hedendaagse discours van werk en privé gescheiden houden een invloed kan hebben op het meewerken van zorgmedewerkers aan het buiten binnenbrengen? Maar ook wat de invloed is van werkdruk bij medewerkers op de beoogde warme gemeenschap.

Volgens Agnes is de verbinding met de familie, vrienden of kennissen het belangrijkste, maar niet altijd evident. Deze mensen hebben een leven buiten

het woonzorgcentrum waarin ze investeren. Mensen gaan werken, hebben kinderen, vrienden, hobby's ... Dit beïnvloedt volgens Agnes de tijd die ze doorbrengen in het woonzorgcentrum. Hoe graag ze ook in het woonzorgcentrum is of hoe sterk de gemeenschap is, het is in die buitenwereld waar ze nog had willen leven.

Op welke manier heeft die buitenwereld met zijn ideeën en perspectieven een invloed op community building? Benadrukken bepaalde ideeën niet stevast de afhankelijkheid van ouderen? Goedbedoelde hulp plaatst mensen vaak automatisch in een positie van hulpverlener en hulpbehoevende. Behoudt de oudere dan de nodige autonomie? 't Klikt is erin geslaagd om bewoners van het Huis Sint-jozef in een meer gelijkwaardige positie te plaatsen, maar kan community building in woonzorgcentra ook bijdragen aan een bredere kijk op ouder worden?

Maité Mallentjer beschrijft hoe ze met het boek hoopt inspirerend te zijn. Dit is meer dan gelukt. De ideeën zijn aanstekelijk. Het boek doet nadenken over het leven in woonzorgcentra. Het kan naar mijn mening bijdragen aan een betere leefwereld voor mensen die niet langer thuis kunnen of willen wonen. Eenieder die zich wil laten verwarmen aan verhalen of op zoek is naar een manier van werken met een focus op autonomie en verbinding, raad ik aan om 't *Klikt* te lezen!

## Literatuur

**De Cooman, L.** (2024, 18 juni). 1 op de 5 bewoners van woonzorgcentra is psychisch kwetsbaar: “Personeel is hier niet voor opgeleid”. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/06/13/1-op-de-5-bewoners-van-woonzorgcentra-heeft-psychiatrische-diagn/>